

PADALYVIS (GERUNDIUM)

Pādalyvis (gerundium) je neohebný participiální tvar, který je schopen pouze proměny gramatického času. Gerundium vyjadřuje „vedlejší“ či „druhotnou“ činnost, avšak každý čas ji vyjadřuje jiným způsobem, proto příklady používání gerundia budeme probírat u každého času zvlášť.

Musíme si dobře uvědomit základní protiklad gerundia (pādalyvis) a semiparticipia či přechodníku (pūsalyvis). Oba tvary vyjadřují vedlejší činnost, avšak:

přechodník předpokládá JEDEN subjekt a jeho DVĚ souběžné činnosti („hlavní“ slovesnou a „vedlejší“ semiparticipiální),

zatím co

gerundium předpokládá

a) DVA subjekty a DVĚ činnosti („hlavní“ slovesnou a „vedlejší“ gerundivní) anebo

b) DVĚ činnosti bez explicitního subjektu.

Příklady uvádím u jednotlivých času gerundia.

Esamojo laiko padalyvis [gerundium přítomného času]:

3. osoba (neosoba) přítomného času + sufix -nt + žádná koncovka

eina → eina + -nt → einant

rašo → rašo + -nt → rašant

myli → myli + -nt → mylint

POZNÁMKA č. 1: U o-kmenových sloves -o přechází v -a.

POZNÁMKA č. 2: Pro snadnější zapamatování můžeme si také říci, že tvar gerundia přítomného času je stejný jako tvar femininního participia přítomného času bez koncovky (podmínkou ovšem je, že umíme odvozovat dotyčné participium...):

einanti → enant-i → einant

rašanti → rašant-i → rašant

mylinti → mylint-i → mylint

Gerundium přít. času může mít také reflexivní tvary, přičemž pozice reflexivní částice zůstává zachována jako u výchozího slovesa:

džiaugiasi → *džiaugiantis*; nesidžiaugia → *nesidžiaugiant*

keliiasi → *keliantis*; atsikelia → *atsikeliant*

Gerundium přítomného času vyjadřuje vedlejší „druhotnou“ činnost: můžeme ji chápat jako pozadí činností hlavní, přičemž obě vyjadřované činnosti („hlavní“ a „vedlejší“) probíhají paralelně. Subjekt, jenž se pojí s gerundiem, stojí v dativu.

Příklady používání:

a)

Artėjant vasarai, ilgėja dienos. Ilgėjant dienoms, artėja vasara.

Artėjant rudeniui, ilgėja vakarai. Ilgėjant vakarams, artėja ruduo.

b)

Vairuojant negalima kalbėti mobiliuaju telefonu.

Maudantis žiemą šalta.

Studijuojant reikia daug skaityti.

Būtojo kartinio laiko padalyvis [gerundium minulého času]:

kmen 3. osoby (neosoby) minulého času + sufix -(i)us + žádná koncovka

ėj-o → èj- + -us → èjus
raš-è → raš- + -ius → rašius
mylėj-o → mylėj- + -us → mylėjus

POZNÁMKA č. 3: Od většiny sloves se tento gerundivní tvar odvozuje za pomoci sufixu *-us*. Palatalizace (*-ius*) se projeví pouze u těch sloves, která mají 3. osobu (neosobu) minulého času na *-é* a infinitiv na *-yti*, např.:
rašé, rašyti → *rašius* *maté, matyti* → *mačius* *saké, sakyti* → *sakius*. Pokud aspoň jedna s těchto podmínek není splněna, bude v gerundiu použit sufix *-us*:
gèrè, gerti → *gèrus* *nešè, nešti* → *nešus* *sédèjo, sédèti* → *sédėjus*

POZNÁMKA č. 4: Pro snadnější zapamatování můžeme si také říct, že tvar gerundia minulého času je stejný jako tvar femininního participia minulého času bez koncovky (podmínkou ovšem je, že umíme odvozovat dotyčné participium...):

ėjusi → èjus-i → èjus
rašiusi → rašius-i → rašius
mylėjusi → mylėjus-i → mylėjus

Gerundium minulého času může mít také reflexivní tvary, přičemž pozice reflexivní částice zůstává zachována jako u výchozího slovesa:

džiaugèsi → *džiaugusis*; *nesidžiaugè* → *nesidžiaugus*
kèlèsi → *kèlusis*; *atsikèlè* → *atsikèlus*

Gerundium minulého času vyjadřuje vedlejší, „druhotnou“ činnost, přičemž gerundiem vyjádřena činnost probíhá dřív než činnost „hlavní“, vyjádřena slovesem. Subjekt, jenž se pojí s gerundiem, stojí v dativu.

Příklady používání:

a)

Atėjus vasarai, pailgėjo dienos. Pailgėjus dienoms, atėjo vasara.

Atėjus rudeniui, pailgės vakarai. Pailgėjus vakarams, ateina ruduo.

b)

Pavairavus automobilį, reikia pailsėti.

Išsimaudžius būtiną nusišluostyti.

Išstudijavus šią problemą, galima parašyti straipsnį.

Vzhledem k tomu, že konstrukce s gerundiem minulého času vyjadřuje dvě po sobě následující (nikoli paralelně probíhající) činnosti, jsou gerundivní tvary většinou dokonavé:
atėjus, pailgėjus, pavairavus, išsimaudžius, išstudijavus.

Būtojo dažninio laiko padalyvis [gerundium frekventativu]:

kmen infinitivu + sufixy -dav- + -us + žądną koncovka

ei-ti →	ei- + -dav- + -us	→ eidavus
rašy-ti →	rašy + -dav- + -us	→ rašydavus
mylė-ti →	mylė- + dav- + -us	→ mylėdavus

POZNÁMKA č. 5: Pro snadnější zapamatování můžeme si také říci, že tvar gerundia frekventativu odvodíme tak, že ke kmeni slovesného frekventativu přidáme -us:

eidav- + -us	→ eidavus
rašydav- + -us	→ rašydavus
mylėdav- + -us	→ mylėdavus

Žmonėš žinojo jį kas sekamdienį *eidavus* į bažnyčią.
Monika prisiminė jį *rašydavus* jai laiškų.

Būsimojo laiko padalyvis [gerundium budoucího času]:

kmen infinitivu + komplexní sufix -si- + -ant + žądną koncovka

ei-ti →	ei- + -si- + -ant	→ eisiant
rašy-ti →	rašy + -si- + -ant	→ rašysiant
mylė-ti →	mylė- + -si- + -ant	→ mylėsiant

POZNÁMKA č. 6: Pro snadnější zapamatování můžeme si také říci, že tvar gerundia futura odvodíme tak, že ke kmeni slovesného futura přidáme -iant:

eis- + -iant	→ eisiant
rašys- + -iant	→ rašysiant
mylės- + -iant	→ mylėsiant

Žmonėš žinojo jį kas sekamdienį *eisiant* į bažnyčią.
Monika tikėjosi jį *rašysiant* jai ilgų laiškų.